

Nr 324.

Av herr **Johansson, Johan Bernhard, m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till prisregleringslag.

I proposition nr 257 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga en ny lag angående prisreglering att gälla från och med 1 juli 1947 till och med 30 juni 1948. Giltighetstiden för nu gällande prisregleringslag utgår den 30 juni 1947.

I samband med en hemställan om förlängning av priskontrollen har priskontrollnämnden framhållit behovet av vissa ändringar i nu gällande lagstiftning samt utarbetat ett förslag till ny prisregleringslag, vilket i huvudsak ligger till grund för Kungl. Maj:ts nu föreliggande proposition. Priskontrollnämnden anför att den nuvarande lagstiftningen, som bygger på det allmänna prisstopp, vilket infördes år 1942, vore behäftad med vissa brister. Behovet av en prispolitik, som medgäve möjlighet att anpassa sig efter växlande förhållanden och att företaga jämkningar i prisrelationerna, bleve allt starkare ju längre man i tiden avlägsnade sig från den ursprungliga prisstoppsdagen. Därför borde, enligt nämnden, prisstoppet i större utsträckning än hittills få utnyttjas såsom ett självständigt prisregleringsinstrument, varigenom riskerna för en snedvridning av prisrelationerna komme att minska. Då nu gällande lagstiftning icke i tillräcklig omfattning gäve möjligheter att sänka de ursprungliga stoppriserna borde dessa möjligheter utvidgas. Eftersom en allmänt omvitnad snedvridning av produktionen blivit följden av de nu gällande prisbestämmelserna borde också enligt nämndens mening i lagen inrymmas generell rätt att utfärda förbud mot försäljning eller saluhållande av viss förnödenhet respektive utförande eller erbjudande av viss tjänst, vars pris icke godkänts.

Orsaken till snedvridningen av produktionen är enligt vår mening att söka i de ogynnsamma prisrelationerna, som uppkommit genom tillämpning av nu gällande prisbestämmelser. Ett återställande av riktiga prisrelationer kan emellertid ske med stöd av nuvarande lagstiftning, varför snedvridningen av produktionen även nu skulle kunna hävas. Likväl anvisas i propositionen en annan väg för att vinna det önskade syftet nämligen att söka åstadkomma förändrade prisrelationer genom sänkning av vissa stoppriser respektive förbud för försäljning av vissa varor annat än till av prismyndigheten fastställda priser.

Departementschefen framhåller, att prisnivån i stort sett bör hållas stabil, men att detta icke utesluter vissa jämkningar, när det kunde visas, att produktionen av vissa standardvaror försvårades till följd av övergång till mera lyxbetonad tillverkning. En erforderlig jämkning uppåt av vissa priser för att vinna riktigare prisrelationer skulle alltså behöva kompenseras genom prissänkningar på andra områden för att bevara prisnivån i stort sett oförändrad. Det antydes i priskontrollnämndens promemoria, att ifrågavarande prissänkningar skulle kunna genomföras utan produktionshämmande verkningar genom beskärning av vissa marginaler, vilka till följd av omöjligheten att sänka vissa stoppriser nu skulle vara för höga.

Det kan på goda grunder betvivlas, att varuproduktionens ökning bäst främjas genom en politik av detta slag. Av psykologiska och andra skäl torde det vara riktigare att i tillämpningen av nu gällande föreskrifter slå in på en friare linje, som steg för steg och på olika områden leder till en minskning av det nuvarande statliga övervakandet samtidigt som det i högre grad än hittills överlåtes åt de produktiva krafterna att skaffa fram de nya varutillskotten, vilket av alla betonas vara den angelägnaste uppgiften i nuvarande läge.

Inom vida kretsar har priskontrollen uppfattats och uppfattas alltjämt som en av krigstidens speciella förhållanden betingad anordning, som skall upphöra efter krigets slut. Prisregleringarnas införande var motiverat med hänsyn till att det spända läget ute i världen, med dess hot om krig och avspärrning, kunde väntas medföra brist på varor med därav följande tendenser till prisstegringar. I dag är läget dock ett annat. Även nu föreligga visserligen hinder för produktionen men en fortsatt fredlig utveckling innesluter möjligheter till större lättnader i fråga om varuförsörjningen. Vad som nu främst verkar prisuppdrivande är, att den nominella inkomstbildningen i samhället tagit en sådan fart, att köpkraften ökats i betydligt raskare takt än som motsvarar den producerade varumängden vid nu gällande priser. Om man skall kunna bemästra de därav härflytande prisstegringstendenserna får produktionen inte hämmas utan måste tvärtom stimuleras, så att den snarast möjligt kommer i nivå med de höga nominella inkomsterna. Strävandena böra också gå ut på att steg för steg komma bort från prisregleringarna. Det bör inte endast vara ett allmänt uttalat önskemål att en gång i framtiden återfå en för produktionen betydelsefull friare konkurrens. Man bör även målmedvetet gå in för att söka återställa den fria konkurrensen, och detta torde näppeligen låta sig förena med fortsatt och skärpt prisreglering. I själva verket äro möjligheterna begränsade för myndigheterna att med påbud och förbud åstadkomma prisrelationer, som inte hämma produktionen i den med nödvändighet dynamiska ekonomiska utvecklingen. I längden kommer en priskontroll som icke skadar det ekonomiska

livet att bli en övermäktig uppgift för den statliga maktutövningen i ett fritt samhälle.

Vad beträffar förslaget om ändrade bestämmelser rörande sänkning av stoppris framhåller departementschefen att det självfallet bör ankomma på Kungl. Maj:t att förordna därom från fall till fall. Med hänsyn till de möjligheter, som för närvarande stå nämnden till buds att med normalprismetoden ingripa i prissänkande syfte, äro emellertid de nu föreslagna bestämmelserna icke påkallade.

Förslaget om rätt att förordna om sänkning av stoppris för visst företag inger allvarliga betänkligheter, då tillämpningen därav kan ge upphov till olika priser för olika företagare. Det torde inte behövas någon närmare exemplifiering av de störningar i handeln, ävensom i produktionen, som skulle inträda, om det i än större utsträckning skulle förekomma, att samma vara komme att beläggas med olika pris, alltefter det företag som tillverkat den. Detta talar i själva verket för att normalprisreglering är den bättre av de metoder, som står till buds för att sänka stoppris. Ifrågavarande ändringsförslag i gällande lagstiftning får därför betecknas som olämpligt.

I fråga om förslaget att införa en generell rätt att utfärda förbud mot försäljning eller saluhållande av viss förnödenhet respektive utförande eller erbjudande av viss tjänst annat än till godkända priser uttalar departementschefen, att sådant förbud icke bör kunna meddelas annat än efter bemyndigande av Kungl. Maj:t från fall till fall. Det understrykes av departementschefen att några produktionshämmande verkningar icke få inträda genom tillämpningen av denna bestämmelse. De farhågor, som i detta hänseende uttalats av olika remissinstanser, synas dock ha betydande fog för sig. I första hand skulle de produktionshämmande verkningarna komma att bli av en initiativhämmande och fördröjande natur, då osäkerheten rörande det pris, som kunde komma att godkännas, skulle tvinga producenten till stor försiktighet i fråga om tillverkningens igångsättande med hänsyn till den stora risk han löper i händelse av ett vägrat godkännande. Även ur allmän rättssäkerhetssynpunkt synes det mycket betänkligt att i händelse att överenskommelse ej kunnat nås i fråga om prisets skäliga avvägning, att även temporärt försäljningsförbud skulle ha den innebörden att tillfoga producenten en direkt skada. En bestämmelse av föreslagen natur bör därför ej inlemmas i lagstiftningen.

Vad beträffar förslaget om utsträckning av den längsta prisstoppstiden från tre till sex månader synes det i nuvarande labila prissituation föga tillrådligt att vidtaga denna åtgärd. En smidig anpassning av prisstoppet efter växlande förhållanden fordrar överhuvud taget såväl ett snabbt handläggande av ärendena som en förnyad prövning av prisstoppet med relativt korta tidsintervaller.

Enligt en i propositionen åberopad promemoria, som upprättats inom priskontrollnämnden, skulle följande stadganden i nu gällande prisregleringslag icke hava utnyttjats, nämligen 2 §, 9 §, 11 § 3 mom. samt 17 § första stycket. På grund härav har föreslagits att nämnda bestämmelser nu måtte utgå ur lagen. Häremot finnes icke något att erinra.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen vid behandling av proposition nr 257 med förslag till prisregleringslag måtte *dels*, med bifall till förslaget i denna del, besluta att 2 §, 9 §, 11 § 3 mom. samt 17 § första stycket måtte utgå ur gällande prisregleringslag, *dels* avslå förslaget till ändringar i sistnämnda lag i övrigt, *dels ock* — med beaktande av i motionen framförda synpunkter — förorda en smidigare tillämpning av lagen, så att bättre prisrelationer åstadkommas och gynnsammare förutsättningar skapas för produktion av nödvändighetsvaror.

Stockholm den 27 maj 1947.

J. B. Johansson.

Fritiof Domö.

Karl Wistrand.

Axel Mannerskantz.

Ebon Andersson.

K. G. Ewerlöf.

Georg Andrén.

Gustaf Velandér.
